

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ, ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ»

Παραδοτέο 6.1: Πλαίσιο προτάσεων πολιτικής (policy proposals set), οδικός χάρτης εφαρμογής (road map) και σενάρια εφαρμογής τους, σε διαφορετικές οικονομικές συνθήκες, αλλά και στις διαφορετικές προτεραιότητες που ενσωματώνονται στο πλέγμα δημόσιων πολιτικών (public policy mix)

Ρέθυμνο, Μάιος 2017

Εισαγωγικές επισημάνσεις

Η διεθνής οικονομική κρίση που έπληξε την παγκόσμια οικονομία συνέβαλλε στην εκ βάθρων αναδιαμόρφωση της οικονομικής πολιτικής των κρατών και επηρέασε με άμεσους και έμμεσους τρόπους το ευρύτερο φάσμα των δημόσιων πολιτικών. Συνέπεια αυτής της νέας οικονομικής πραγματικότητας αποτέλεσε και η συρρίκνωση των οικονομιών των χωρών της Νότιας Ευρώπης. Μέσα σε αυτή τη δίνη βρέθηκε και η Ελλάδα, η οποία δεχόμενη βαρύ πλήγμα, σε συνδυασμό με το υψηλό έλλειμμα της ελληνικής οικονομίας και το σωρευμένο δημόσιο χρέους, οφείλει να οδηγηθεί προς την αναζήτηση νέων μορφών και μοντέλων παραγωγικότητας που ως απώτερο στόχο και σκοπό θα έχουν την βέλτιστη αξιοποίηση των διαθέσιμων οικονομικών πόρων, την επίτευξη την μεγαλύτερης δυνατής παραγωγικότητας (προωθώντας μορφές συνεργασίας μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα της οικονομίας), καθώς και την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης. Προς την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης απαραίτητος είναι ο προσδιορισμός ενός κατάλληλου μοντέλου διακυβέρνησης καθώς και η δυνατότητα προσαρμογής του ήδη ισχύοντος μοντέλου, το οποίο με βάσει την προϋπάρχουσα εμπειρία θα πρέπει να καταστεί έτοιμο να δεχτεί τις απαραίτητες τροποποιήσεις ώστε να αντιμετωπίσει έγκαιρα τα ενδεχόμενα προβλήματα που θα ανακύψουν κατά την υλοποίηση των εφαρμοζόμενων πολιτικών που θα έχουν στόχο την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης (Zeijl-Rozemaetal, 2008).

Προς αυτή την κατεύθυνση έννοιες όπως η χρηστή διακυβέρνηση, η βιωσιμότητα και η περιφερειακή καινοτομία, σε συνδυασμό με την είσοδο νέων τεχνολογιών, αποτελούν βασικούς πυλώνες σχεδιασμού και υλοποίησης των σύγχρονων μοντέλων διακυβέρνησης, τα οποία θα πραγματώνονται μέσω της επαρκούς συλλογικής προσπάθειας προς την επίτευξη κοινών στόχων - μέσω της συναινετικής συλλογικής δράσης - που πρέπει να υιοθετηθούν ώστε να ευδοκιμήσει η επιθυμητή μετάβαση σε ένα νέο μοντέλο οικονομικής δραστηριότητας με τη χρήση πολλαπλών καινοτομιών.

Άξονες προτεραιότητας και αποτελεσματικότητα της περιφερειακής διακυβέρνησης

Από την προηγηθείσα βιβλιογραφική έρευνα (Π.1.1) αναδεικνύεται η σημαντικότητα που διαδραματίζει ο θεσμός της περιφέρειας σε κομβικά σημεία προώθησης των επενδύσεων εντός του νέου διαμορφούμενου πλαισίου της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας (Amin & Thrift, 1994; Mckinnon et al., 2002). Αλλά η «περιφέρεια» ως πεδίο διαμόρφωσης και εφαρμογής πολιτικών έχει καταστεί ταυτόχρονα περισσότερο κρίσιμη και περισσότερο σύνθετη τα τελευταία χρόνια. Παρότι η γεωγραφική εγγύτητα εξακολουθεί να αποτελεί μια από τις προϋποθέσεις για την ύπαρξη μιας περιφερειακής ταυτότητας, η παραδοσιακή «περιχαράκωση» ενός διακριτού περιφερειακού χώρου δημόσιας πολιτικής δεν είναι πια με τον ίδιο τρόπο δυνατή – ούτε όμως και ζητούμενη – λόγω των σύνθετων αλληλεπιδράσεων μεταξύ δικτύων πολιτικής, θεματικών και ταυτοτήτων στο διεθνικό και παγκοσμιοποιημένο χώρο (Allen & Cochrane, 2007; Wills, 2013; Lavdas, 2014). Σε αυτό το νέο και εξελισσόμενο περιβάλλον, η περιφερειακή γωνία ως εφαλτήριο πρωτοβουλιών δημόσιας πολιτικής και ως κρίσιμο πεδίο εφαρμογής και δοκιμής τους έχει αυξηθεί σε σημασία και δυνητικά σε κρισιμότητα: εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τύπο, την ποιότητα και την απήχηση των παρεμβάσεων.

Υπό αυτή την οπτική, ήδη αρκετές χώρες έχουν κινηθεί προς την ισχυροποίηση του θεσμού των περιφερειών, αποσκοπώντας στην ανάδειξη των πολυεπίπεδων πλεονεκτημάτων τους, τα οποία θα επιφέρουν θετικά οικονομικά και κοινωνικά αποτελέσματα. Χρειάζεται όμως μια νέα αντίληψη περί της περιφέρειας ως πεδίου δημόσιων πολιτικών και κρίσιμων παρεμβάσεων, μια αντίληψη περισσότερο συνειδητοποιημένη και προσαρμοσμένη στις υπό διαμόρφωση συνθήκες του χώρου και της πολιτικής στο χώρο. Πόσω μάλλον που – ειδικά για την Ελλάδα – προκύπτει από την διεξαχθείσα έρευνα πεδίου και τα παραδοτέα της ότι στη χώρα μας ο θεσμός της περιφέρειας υστερεί και σε κάποιες περιπτώσεις φαίνεται να μην βρίσκεται στον πυρήνα σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων από πλευράς της κεντρικής διοίκησης, με συνέπεια αφενός να υποχρηματοδοτείται, αδυνατώντας σε έναν βαθμό να επιτελέσει τις ουσιώδεις αρμοδιότητες που λαμβάνει και αφετέρου να υφίσταται σε διάφορους

τομείς ασάφεια ή στρεβλή κατανομή αρμοδιοτήτων, απολήγοντας σε αδυναμία άμεσης και αποτελεσματικής αντιμετώπισης των σχετικών ζητημάτων.

Είναι κατά συνέπεια άμεση η ανάγκη για την ανάσχεση της καθοδικής πορείας μέσω της υιοθέτησης μιας νέας, περιεκτικής (comprehensive) αντίληψης για την περιφερειακή και εθνική βιωσιμότητα, μιας αντίληψης που θα οδηγήσει σε μέτρα που θα στοχεύουν:

- i. στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της περιφερειακής οικονομίας,
- ii. στην ενδυνάμωση του θεσμού της περιφερειακής διακυβέρνησης,
- iii. στην ενίσχυση των πολιτικών κοινωνικού χαρακτήρα,
- iv. στην ανάδειξη της αναγκαιότητας εφαρμογής της αειφόρου ανάπτυξης και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Σε αυτό το πλαίσιο, μια περιεκτική δέσμη προτάσεων πολιτικής θα εκτεινόταν ιδανικά σε όλο σχεδόν το φάσμα των πιθανών παρεμβάσεων δημόσιας πολιτικής. Στην παρούσα σύνθεση, απώτερος σκοπός είναι μία περισσότερο στοχευμένη παράθεση των προτάσεων πολιτικής που προκύπτουν από τα παραδοτέα της έρευνας.

Όπως έχει ήδη αναλυθεί διεξοδικά, η έννοια της διακυβέρνησης συνιστά έναν ευρύ όρο και περιγράφει μια διαδικασία πολιτικής πρακτικής και όχι μόνο ένα σύστημα διακυβέρνησης. Το σύστημα διακυβέρνησης όμως δεν είναι ανεξάρτητο αλλά επηρεάζεται από διάφορους δρώντες, τους οποίους πρέπει να λαμβάνει υπόψη και να προσπαθεί να δημιουργεί προϋποθέσεις για ανάδειξη του ενεργού και παραγωγικού τους ρόλου. Για να επιτελέσει αποτελεσματικά τον συγκεκριμένο σκοπό, η τοπική αυτοδιοίκηση έχει ανάγκη από την κατάλληλη δικαιοδοσία, καθώς και από τις επιμέρους οικονομικές δυνατότητες.

Θα πρέπει στο σημείο αυτό να επισημανθεί ότι η σημασία της αποτελεσματικής περιφερειακής διακυβέρνησης στην ενίσχυση των σχετιζόμενων περιφερειακών και τοπικών δυναμικών είναι ευρέως αποδεκτή από την διεθνή βιβλιογραφία. Ενδεικτικά, όπως αναφέρουν οι Martin και Minns (1995: 143) «η περιφερειακή πολιτική πρέπει να περιλαμβάνει την διαδικασία της αποκέντρωσης των οικονομικών και πολιτικών

δυνάμεων προς τις περιφέρειες» ενώ οι Governa και Salone (2005: 278) σημειώνουν ότι «η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στην περιφερειακή αυτοδιοίκηση έχει συνεισφέρει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειακών συστημάτων. Βρίσκεται επίσης πίσω από την ανάπτυξη νέων μορφών περιφερειακής συνεργασίας και δημιουργίας συνεργειών μεταξύ φορέων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, αυξάνοντας κατ' αυτό τον τρόπο την αποτελεσματικότητα της περιφερειακής και τοπικής διακυβέρνησης.

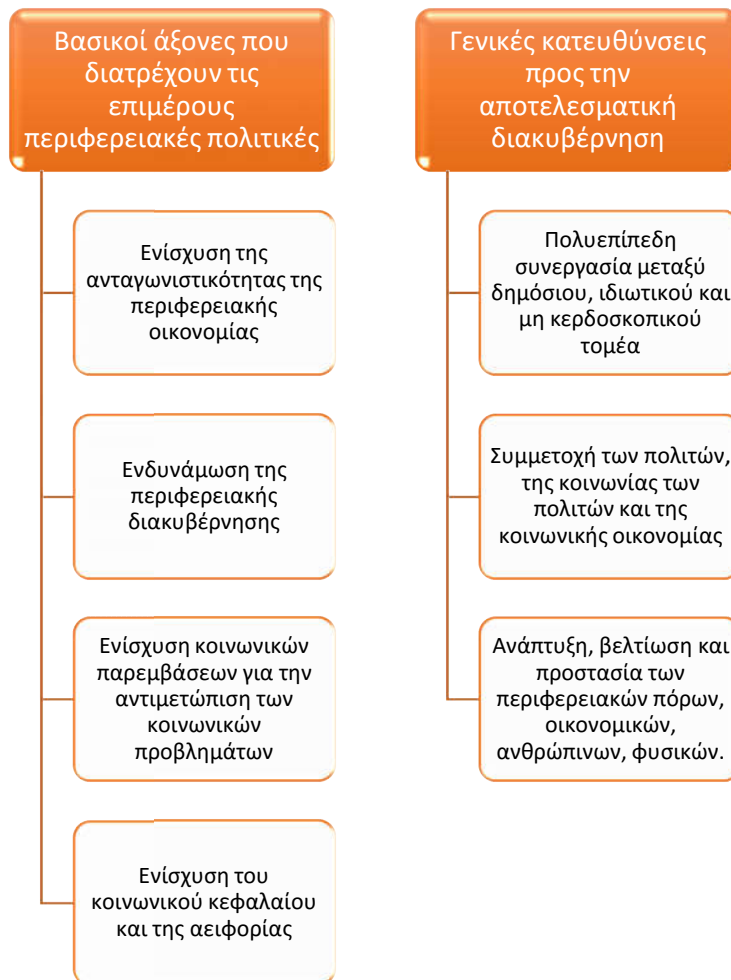
Ως εκ τούτου, τρεις βασικές κατευθύνσεις πολιτικής δύνανται να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας της περιφερειακής διακυβέρνησης. Αναφερόμαστε εδώ σε κατευθύνσεις που δεν έχουν άμεσο δημοσιονομικό κόστος και η αποτελεσματικότητά τους κρίνεται από τον βαθμό μακρόπνοης, απρόσκοπτης, στοχευμένης και συστηματικής εφαρμογής τους. Οι κατευθύνσεις αυτές είναι α) η συνεργασία, τόσο ανάμεσα στον ευρύτερο δημόσιο, τον ιδιωτικό και τον μη- κερδοσκοπικό τομέα, όσο και μεταξύ των επιμέρους αυτοδιοικητικών και περιφερειακών θεσμών, β) η ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών μέσω της συνεργασίας με τους φορείς της κοινωνίας των πολιτών και των φορέων της κοινωνικής οικονομίας, γ) η προώθηση των περιφερειακών πόρων, στον οικονομικό τομέα μέσω της ενίσχυσης των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, στον αυτοδιοικητικό τομέα μέσω της απλοποίησης των γραφειοκρατικών διαδικασιών, της ενίσχυσης των αυτοδιοικητικών αρμοδιοτήτων, της διασαφήνισης των δικαιοδοσιών ανάμεσα σε κεντρική και περιφερειακή διοίκηση και στον κοινωνικό τομέα μέσω της επένδυσης στο τοπικό και περιφερειακό κοινωνικό κεφάλαιο.

Συνεπώς, για να επιτευχθεί η αποτελεσματική διακυβέρνηση, ειδικά σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, πρέπει να συνοδεύεται από την συμβολή των διαφορετικών δρώντων ώστε να επιβεβαιώνεται ότι οι αποφάσεις που λαμβάνονται και οι πολιτικές που εφαρμόζονται τείνουν προς την βελτίωση της ευημερίας και είναι νομιμοποιημένες. Η βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των διαφορετικών φορέων αναδεικνύεται ως μια επιλογή πρώτιστης προτεραιότητας. Αυτή η συνεργασία πρέπει να περιλαμβάνει τόσο την διάδραση μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα όσο και την αντίστοιχη μεταξύ των διαφορετικών δημόσιων φορέων. Η συνεργασία των αυτοδιοικητικών θεσμών με τον ιδιωτικό τομέα μπορεί αφενός να συνεισφέρει στην διευκόλυνση συνεργιών για την διεκπεραίωση δράσεων που δεν είναι δυνατόν

να στηριχθούν μονοδιάστατα από τον δημόσιο τομέα και αφετέρου στην ενίσχυση της τοπικής επιχειρηματικότητας μέσω της παροχής κινήτρων, της ενίσχυσης και υποστήριξης και της πληροφόρησης.

Η ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών και των φορέων και διαδικασιών της κοινωνικής οικονομίας συνιστά μια απαραίτητη προϋπόθεση για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, την συμμετοχή και την εγκαθίδρυση των βάσεων εμπιστοσύνης από τους πολίτες προς την κοινωνία και τους πολιτικούς θεσμούς. Συνεπώς, η ενίσχυση των δράσεων της κοινωνίας των πολιτών και η επέκταση των συνεργασιών και της επικοινωνίας με φορείς του επιχειρείν, της εκπαίδευσης και της έρευνας, της υγείας, του περιβάλλοντος και του πολιτισμού, θα επιφέρει περαιτέρω ευκαιρίες και δυνατότητες τόσο σε κοινωνικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο.

Η προαγωγή των περιφερειακών πόρων συνιστά την μέθοδο για την βελτίωση των προϋποθέσεων ευημερίας μέσω στοχευμένων και αποτελεσματικών πολιτικών από πλευράς περιφερειακής διακυβέρνησης. Ο συγκεκριμένος στόχος πρέπει να περιλαμβάνει τις δραστηριότητες για την κεφαλαιοποίηση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της περιφερειακής οικονομίας, την ενίσχυση των αυτοδιοικητικών μηχανισμών από το κεντρικό κράτος τόσο σε λειτουργικό όσο και σε χρηματοδοτικό επίπεδο και την ενίσχυση του περιφερειακού-τοπικού κοινωνικού και ανθρώπινου κεφαλαίου.

Προτεινόμενες παρεμβάσεις

A) Ενδυνάμωση της περιφερειακής διακυβέρνησης

Η ενδυνάμωση της περιφερειακής διακυβέρνησης αποτελεί έναν βασικό άξονα τόσο για την βελτίωση των γενικών προϋποθέσεων αποτελεσματικότητας της διακυβέρνησης όσο και για την ενίσχυση της αμεσότητας εφαρμογής συγκεκριμένων πολιτικών που θα αντιμετωπίζουν σε πολύ πιο γρήγορο χρόνο και με μεγαλύτερη συνέπεια τα προβλήματα που προκύπτουν. Ταυτόχρονα, η συνεργασία, ο συντονισμός, η απλοποίηση των γραφειοκρατικών διαδικασιών και η πλήρης διασαφήνιση των αρμοδιοτήτων μεταξύ κεντρικής διοίκησης και αυτοδιοίκησης, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην αποκέντρωση, συνιστά έναν άξονα πολιτικής που θα προωθήσει την αποτελεσματικότητα των πολιτικών προς όφελος των τοπικών και περιφερειακών κοινωνιών και οικονομιών.

Εξειδικεύοντας και συνθέτοντας τις προτεραιότητες που εκπορεύονται από τα πορίσματα της διερεύνησης αναγκών, συγκεκριμένα από το παραδοτέο Π.3.3 της εν λόγω έρευνας, εμφανίζεται να υπάρχει μία έκδηλη δυσαρέσκεια του συνόλου των συμμετεχόντων στην έρευνα, ως προς την αποτελεσματικότητα και την γενικότερη εικόνα περί των εφαρμοζόμενων πολιτικών, από την πλευρά της κεντρικής διοίκησης. Διαπιστώνεται ότι υφίστανται αρμοδιότητες κεντρικού χαρακτήρα που δεν επιτελούνται αποτελεσματικά διότι είναι αδύνατη η άμεση γνώση των τοπικών ζητημάτων ενώ, όπως τονίζεται, η μεταφορά τους στον αυτοδιοικητικό τομέα θα προσέφερε την δυνατότητα πιο άμεσης και αποτελεσματικής διευθέτησης των σχετικών προβλημάτων. Ταυτόχρονα, οι πολιτικές που αποτελούν τομείς της κεντρικής διοίκησης, όπως η χωροταξική οριοθέτηση, έχουν καθυστερήσει χαρακτηριστικά, με συνέπεια την αδυναμία προώθησης επιμέρους πολιτικών που θα διευκολύνουν τις επενδύσεις σε κρίσιμους τομείς, όπως ο τουριστικός. Επιπροσθέτως, η αδυναμία χρηματοδότησης της τοπικής αυτοδιοίκησης από το κεντρικό κράτος σε συνδυασμό με την μονοδιάστατη απόδοση αρμοδιοτήτων δυσχεραίνει το έργο της περιφέρειας, καθώς καλείται σε κάποιες περιπτώσεις να καλύψει τις συνακόλουθες αδυναμίες σε επίπεδο πρώτου βαθμού αυτοδιοίκησης.

Προκύπτει λοιπόν η αναγκαιότητα συνολικής διευθέτησης των αρμοδιοτήτων και απλοποίησης των διαδικασιών μέσω ακόμα και της κατάργησης γραφειοκρατικών φορέων, όπως της αποκεντρωμένης διοίκησης, που δυσχεραίνουν την διεκπεραίωση των υποχρεώσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ταυτόχρονα, η απόδοση στους περιφερειακούς θεσμούς των γραφειοκρατικών αρμοδιοτήτων που αφορούν άμεσα τους αυτοδιοικητικούς φορείς, αποτελεί μια βασική προτεραιότητα που θα πρέπει να περιλαμβάνει ο σχεδιασμός για την βελτίωση του σχεδίου «Καλλικράτης» και την επίλυση των δυσχερειών που δημιουργούνται και αναφέρονται από τους συνεντευξιαζόμενους. Τα μέτρα αυτά δεν έχουν δημοσιονομικό αντίκτυπο όμως είναι απαραίτητα για την επίτευξη της εύρυθμης λειτουργίας και την βελτίωση της αποτελεσματικότητας των αυτοδιοικητικών θεσμών. Η επιτέλεσή τους έχει μεν δομικό χαρακτήρα εντούτοις δεν μπορεί να επιτευχθεί μονοδιάστατα από τους περιφερειακούς θεσμούς. Θα πρέπει να ενισχυθούν οι πιέσεις προς το κεντρικό κράτος με σκοπό την βελτίωση των δομικών διαδικασιών. Οι συγκεκριμένες αλλαγές είναι πρωτεύουσας σημασίας καθώς θα επιτρέψουν την πιο άμεση αντιμετώπιση των ζητημάτων που προκύπτουν και συνακόλουθα θα μειώσουν τις γραφειοκρατικές δυσκολίες. Ταυτόχρονα, δράσεις, όπως ο χωροταξικός σχεδιασμός, είναι απαραίτητες για την μετέπειτα προσέλκυση των επενδύσεων και θα έπρεπε ήδη να έχουν διευθετηθεί. Επομένως, οι πιέσεις στο κεντρικό κράτος και οι αναλυτικές και τεκμηριωμένες προτάσεις προς αυτές τις μεταρρυθμιστικές κατευθύνσεις συνιστούν πρωτεύοντες άξονες για την ενίσχυση της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Είναι γεγονός ότι η έλλειψη πόρων και η αύξηση των αρμοδιοτήτων έχει δυσχεράνει το έργο της τοπικής αυτοδιοίκησης, ειδικότερα σε μικρότερους δήμους που εμφανίζουν έλλειψη εσόδων. Η συνεργασία μεταξύ του πρώτου και του δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης, όπως αναδείχθηκε από την έρευνα, βρίσκεται σε ικανοποιητικά επίπεδα, με αποτέλεσμα η Περιφέρεια να καλύπτει κάποιες από τις ανάγκες, οι οποίες δεν μπορούν να ικανοποιηθούν, ιδιαίτερα από μικρού μεγέθους δήμους. Η έλλειψη όμως πόρων και για τον δεύτερο βαθμό αυτοδιοίκησης δημιουργεί περαιτέρω δυσκολίες ενώ σε κάποιες περιπτώσεις δεν επιτρέπει την διενέργεια απαραίτητων παρεμβάσεων. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως ανέφεραν οι συνεντευξιαζόμενοι, η Περιφέρεια δεν λαμβάνει την χρηματοδότηση που υποχρεούται να αποδίδει το κεντρικό κράτος στο πλαίσιο του σχεδίου Καλλικράτης, με συνέπεια την διόγκωση των δυσχερειών ως προς την εφαρμογή των

άμεσων προτεραιοτήτων. Συνεπώς, η απόδοση των συγκεκριμένων πόρων, οι οποίοι είναι υποχρεωτικοί, έχει μεν δημοσιονομικό αντίκτυπο αλλά αυτός δεν έχει πρόσθετο χαρακτήρα διότι έχει ήδη προβλεφθεί.

Εντός του παραπάνω δυσχερούς οικονομικού πλαισίου, κρίνεται απαραίτητη η κινητοποίηση και η συνεργασία όλων των φορέων, δημόσιων (Περιφερειακή και Κεντρική διοίκηση) και ιδιωτικών, των κοινωνικών εταίρων και των επιχειρήσεων - εργοδοτών. Άλλωστε οι συνέργειες μεταξύ των προαναφερθέντων αποτελούν βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή των προτεινόμενων παρεμβάσεων σε επίπεδο πολιτικής. Ταυτόχρονα, αποτελούν μοχλό για την κινητοποίηση-αναζήτηση και άλλων πηγών χρηματοδότησης πέραν του κρατικού προϋπολογισμού προκειμένου να πραγματοποιηθούν ή να ολοκληρωθούν έργα υποδομών που θα δώσουν πνοή στην ανάπτυξη και στις προοπτικές κοινωνικο-οικονομικής ευημερίας στην Περιφέρεια Κρήτης.

Ταυτόχρονα θα πρέπει να τονιστεί ότι σε αντιδιαστολή με την αρνητική άποψη για την κεντρική διοίκηση, ο βαθμός ικανοποίησης ως προς την άσκηση πολιτικής από πλευράς της Περιφέρειας, κρίνεται ικανοποιητικός, παρά τις τονιζόμενες ελλείψεις. Ως εκ τούτου, διαφαίνεται πως η ενίσχυση της περιφερειακής διακυβέρνησης στην Ελλάδα αποτελεί ζωογόνα πηγή για την αρτιότερη οργάνωση του κράτους και θα συμβάλει σημαντικά στην άμβλυνση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης. Προς την επίτευξη αυτής, προϋπόθεση αποτελεί η ανάδειξη και αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας Κρήτης μέσω ενός στρατηγικού σχεδιασμού, που θα είναι περισσότερο ευέλικτος, ευπροσάρμοστος και απαλλαγμένος από θεσμικές και νομικές αγκυλώσεις, έχοντας ως μόνο στόχο την εφαρμογή αναπτυξιακών μεταρρυθμίσεων.

B) Κοινωνικές παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων

Στόχος των θεσμών της τοπικής αυτοδιοίκησης πρέπει να είναι και η διαμόρφωση συνθηκών κοινωνικής ευημερίας και η αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων και των κενών κοινωνικής προστασίας του κεντρικού κράτους με τον βέλτιστο και αποτελεσματικότερο τρόπο. Συνεπώς, οι παρεμβάσεις που θα ενισχύσουν την κοινωνική ανάπτυξη, καθώς και η στήριξη των κοινωνικά ασθενέστερων αναδεικνύονται σε βασικές προτεραιότητες, όχι μόνο λόγω της πολυδιάστατης και δομικής σημασίας τους για την ευημερία του κοινωνικού συνόλου αλλά και λόγω της προφανούς αδυναμίας του κεντρικού κράτους να αντιμετωπίσει τις αρνητικές κοινωνικές συνέπειες της οικονομικής κρίσης.

Ως προς την κοινωνική ανάπτυξη, σύμφωνα με τα στοιχεία που περιγράφονται αναλυτικά στα παραδοτέα Π.3.1, Π.3.3, ένα κομμάτι που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής είναι αυτό του τομέα της υγείας. Παρατηρείται μία έκδηλη δυσαρέσκεια ως προς την ανομοιόμορφη κατανομή και την πρόσβαση στις δομές υγείας (Κέντρα Υγείας, Νοσοκομεία). Προς την επίλυση αυτού του προβλήματος επιβάλλεται η συνεργασία μεταξύ κεντρικής διοίκησης και Περιφέρειας, ούτως ώστε να εισαχθούν νέοι τρόποι παροχής υπηρεσιών υγείας, όπως η τηλεμετρία και η τηλεϊατρική, ώστε να εκσυγχρονιστούν και να αναβαθμιστούν οι υπηρεσίες αλλά και το οργανωτικό τους πλαίσιο και συνακόλουθα να καταστούν πιο αποτελεσματικές, βελτιώνοντας την πρόληψη και την αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας.

Ως προς την στήριξη των κοινωνικά ασθενέστερων πολιτών και ελλείψει κονδυλίων από πλευράς της κεντρικής διοίκησης, θα πρέπει να υπάρξει μία από κοινού συνεργασία μεταξύ της Περιφέρειας Κρήτης και της κοινωνίας των πολιτών, στοχεύοντας στην κοινωνική αφύπνιση και στην ενεργό συμμετοχή των πολιτών σε σχεδιασμό δράσεων για την ανακούφιση των οικονομικά ασθενέστερων. Σε αυτή την σύμπραξη κομβικό ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν και τα τμήματα των οικιών ανώτατων ιδρυμάτων, τα οποία διαθέτοντας την εμπειρία και την κατάλληλη τεχνογνωσία μέσω των εμπειρικών επιστημονικών μεθόδων, μπορούν να συμβάλλουν στον εντοπισμό, την καταγραφή και την αποτίμηση των προβλημάτων και της

έκτασής τους και στην εξεύρεση λύσεων προς την κατεύθυνση της ομαλής επανένταξης των κοινωνικά ασθενέστερων.

Μία επιπλέον μορφή στήριξης που θα μπορούσε να εξεταστεί μακροπρόθεσμα, είναι η από κοινού απόφαση μεταξύ Περιφέρειας και Δήμων ώστε ένα ποσοστό των χρημάτων που προέρχονται από την είσπραξη των έμμεσων φόρων, να διατίθεται για την ενίσχυση δομών όπως είναι τα κοινωνικά ιατρεία, τα κοινωνικά παντοπωλεία και οι επισιτιστικές δράσεις που έχουν αναλάβει τόσο η Περιφέρεια όσο και οι Δήμοι. Αυτή η μέθοδος αποτελεί μια παρέμβαση που μπορεί να συμβάλλει στην στήριξη και ανακούφιση των κοινωνικά ασθενέστερων και στην βελτίωση της αντιμετώπισης των ζητημάτων της φτώχειας και της ανέχειας που εντείνονται ολοένα και περισσότερο. Ταυτόχρονα, η κινητοποίηση των φορέων της κοινωνικής οικονομίας θα συνεισφέρει σημαντικά στην βελτίωση των συγκεκριμένων υπηρεσιών ενώ οι δράσεις ενημέρωσης προς τους πολίτες πρέπει να ενταθούν ώστε να αυξήσουν την ευαισθητοποίηση και συνακόλουθα την συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις και εν γένει στην κοινωνία των πολιτών.

Γ) Στήριξη της τοπικής επιχειρηματικότητας και των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της περιφερειακής οικονομίας

Μια δεύτερη πολύ σημαντική προτεραιότητα είναι η ανάδειξη και η στήριξη της τοπικής επιχειρηματικότητας. Ο συγκεκριμένος τομέας στην Περιφέρεια Κρήτης είναι πολυπρισματικός, διότι εμπεριέχει τον τομέα της τουριστικής ανάπτυξης καθώς και της προώθησης των προϊόντων του πρωτογενούς τομέα. Προσβλέποντας στην ανάπτυξη αυτών των πυλώνων της οικονομίας δεν πρέπει να παραβλεφθεί, πως κοινή αφετηρία τους θα πρέπει να αποτελέσει η εναρμόνισή τους με τις αρχές τις αειφόρου ανάπτυξης και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Αναφορικά με τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα του τουρισμού, η Περιφέρεια Κρήτης θα πρέπει να συμβάλλει στην ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων σε αυτό τον κλάδο και να προωθήσει την προβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτουν, μέσω της περαιτέρω προώθησης της προβολής τους και της συμμετοχής σε διεθνείς τουριστικές εκθέσεις. Η απόδοση κινήτρων, η ενημέρωση και η συνεισφορά προς την επέκταση της τουριστικής περιόδου, καθώς και προς την προώθηση νέων μορφών τουρισμού, όπως ο ιατρικός, καθίσταται ιδιαίτερος σημαντική ώστε αφενός να βελτιωθεί η ποιότητα του τουριστικού προϊόντος και αφετέρου να προσελκυσθεί περισσότερος τουρισμός και για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Είναι γεγονός ότι αναφορικά με τον τουρισμό τα ευρήματα είχαν θετικό πρόσημο όμως χρειάζονται περαιτέρω βελτιώσεις ώστε η Κρήτη να καταστεί πραγματικά ένα ανταγωνιστικό τουριστικό κέντρο που θα προωθεί αποτελεσματικό τόσο τα τουριστικά προϊόντα της όσο και τα ποιοτικά προϊόντα του πρωτογενούς τομέα. Συνεπώς, η συγκεκριμένη στοχοθέτηση πρέπει να συμπληρωθεί με την ενίσχυση των κινήτρων για την τυποποίηση και προβολή των κρητικών προϊόντων του πρωτογενούς τομέα, ώστε να συνδεθούν με τον τουριστικό τομέα και να αποδώσουν μεγαλύτερα κέρδη στην τοπική οικονομία. .

Επιπροσθέτως, άμεση προτεραιότητα συνιστά η πραγματοποίηση και η εκπόνηση μελετών για έργα υποδομών ή συντήρησης των υφιστάμενων υποδομών. Ο λόγος που κρίνεται σημαντική είναι διότι μια πιθανή μελλοντική εξεύρεση πόρων θα δύναται να συμπληρωθεί με την άμεση δυνατότητα έναρξης των έργων ώστε να μην χαθεί άλλος

πολύτιμος χρόνος. Το δεύτερο βήμα είναι να προχωρήσει στην υλοποίηση σημαντικών έργων υποδομής (όπως π.χ. είναι η ολοκλήρωση ενός σύγχρονου αυτοκινητόδρομου που θα συνδέει με ασφάλεια το σύνολο του νησιού) που αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι και της τουριστικής ανάπτυξης. Ως προς τον τρόπο υλοποίησης αυτών των μακρόπνοων έργων υποδομής και συνυπολογίζοντας την δυσχέρεια του κεντρικού κράτους ως προς την χρηματοδότηση αυτών, η Περιφέρεια Κρήτης μπορεί να προχωρήσει στην αναζήτηση των απαραίτητων κονδυλίων μέσω της προσπάθειας σύμπραξης μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Η χρηματοδότηση είτε από τους Ευρωπαϊκούς θεσμούς είτε από ιδιώτες μέσω συμπράξεων ή παραχωρήσεων θεωρείται σημαντική, ώστε να υπάρξει αναθέρμανση των απαιτούμενων έργων, καθώς είναι γνωστό ότι το κεντρικό κράτος δεν διαθέτει επαρκείς πόρους.

Επιπλέον, η ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου θεωρείται ύψιστης σημασίας, ώστε να καταστεί η Κρήτη μία πραγματικά αυτοδιοικούμενη περιφέρεια που να έχει τη δυνατότητα να παράγει πόρους και να διαθέτει τα δικά της έσοδα ενώ η αξιοποίηση των εμπειρικών επιστημονικών μεθόδων για την διάγνωση αναγκών τόσο στον τομέα του τουρισμού όσο και σε άλλους τομείς αποτελεί βασικό παράγοντα που δυνητικά μπορεί να προωθήσει την βιώσιμη ανάπτυξη.

Ως προς την αξιοποίηση του πρωτογενούς τομέα της οικονομίας και των προϊόντων αυτού, θα πρέπει να ενθαρρύνει την δημιουργία νέων υγειών δομών, που ως στόχο τους θα έχουν την τυποποίηση και την προώθηση των Κρητικών προϊόντων. Επιπροσθέτως, θα πρέπει να συμβάλλει με ίδια μέσα στην προώθηση των κρητικών προϊόντων, αναδεικνύοντας τις ποιοτικές διαφορές τους έναντι άλλων. Είναι βέβαιο ότι η κρητική παραγωγή έχει συγκεκριμένα όρια και δεν μπορεί να ανταγωνιστεί άλλες ανερχόμενες περιοχές σε επίπεδο ποσότητας. Εντούτοις, η ποιότητα των κρητικών προϊόντων και η μοναδικότητα ορισμένων από αυτά, αποτελούν τα κύρια συγκριτικά πλεονεκτήματα που με την κατάλληλη προβολή και την ενίσχυση των επιχειρήσεων, μπορούν να καταστούν ανταγωνιστικά και συνακόλουθα να δομηθούν οι προϋποθέσεις για την οικονομική βιωσιμότητα των επιχειρήσεων που θα διασφαλίζει επαρκείς θέσεις εργασίας. Έτσι, θα ενισχυθούν οι προϋποθέσεις για επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας, βελτιώνοντας την δυνατότητα

ανταπόκρισης και επίλυσης των κοινωνικών προβλημάτων, υπερβαίνοντας τα προσκόμματα που έχει θέσει η κρίση τα τελευταία χρόνια.

Ταυτόχρονα, δεν θα πρέπει να παραβλέπεται πως η εποχή που διατρέχουμε χαρακτηρίζεται ως η εποχή της συνεχούς γνώσης, της ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης και της ψηφιοποίησης. Ως εκ τούτου, κρίνεται αναγκαία η ενημέρωση και επιμόρφωση των πολιτών (επιχειρηματιών-αγροτών) για τα πολλαπλά οφέλη (και ως προς τις επιχειρήσεις τους, αλλά και ως προς το περιβάλλον) που προκύπτουν από την χρήση και την εφαρμογή των προϋποθέσεων των νέων τεχνολογιών και της βιώσιμης ανάπτυξης, ενώ κρίνεται ιδιαίτερος σημαντική και η αντίστοιχη εκπαίδευση σε ζητήματα τουρισμού, διαχείρισης επιχειρήσεων και μορφών μάρκετινγκ για την προώθηση προϊόντων όλων των ενδιαφερομένων. Είναι γεγονός ότι διαπιστώθηκε η έλλειψη κατάρτισης και απαιτούμενων γνώσεων και δεξιοτήτων τόσο στον τομέα του τουρισμού όσο και στον τομέα της πρωτογενούς παραγωγής. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι η κατάρτιση, εξειδίκευση και ενημέρωση όλων όσων σχετίζονται με τους συγκεκριμένους τομείς δύναται να διαμορφώσει τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για την επίτευξη της οικονομικής βιωσιμότητας της τοπικής οικονομίας, η οποία κατ' αντιστοιχία μπορεί αποφέρει θετικές επιπτώσεις στο κοινωνικό σύνολο.

Δ) Ανάπτυξη και καλλιέργεια του κοινωνικού κεφαλαίου και της αειφορίας

Η κατάρτιση, η επιμόρφωση και η εκπαίδευση των στελεχών της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι κρίσιμες, λαμβάνοντας υπόψη τη βαρύνουσα σημασία αυτών των δράσεων, αλλά και τον αντίκτυπο που έχουν ως προς το σκέλος της αποδοτικότητας και της εν γένει επαγγελματικής τους ικανότητας, βελτιώνοντας με αυτό τον τρόπο τόσο το υπάρχον ανθρώπινο κεφάλαιο όσο και τις προϋποθέσεις για την εξέλιξη και βελτίωσή του.

Μια βασική κατεύθυνση παρέμβασης που δεν έχει δημοσιονομικό κόστος και μπορεί να επιφέρει σημαντικά αποτελέσματα, μέσω της προώθησης και ανανέωσης των δεξιοτήτων, είναι η από κοινού συνεργασία μεταξύ όλων των σχετιζόμενων φορέων. Είναι γεγονός ότι, όπως προκύπτει από τα παραδοτέα της έρευνάς μας, η προώθηση και η ενίσχυση συνεργασιών μεταξύ της Περιφέρειας Κρήτης, των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων που εμπλέκονται και με τα συστήματα της κατάρτισης και της απασχόλησης, μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό και πολυδιάστατο ρόλο.

Αρχικά, στην καταγραφή των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού που ως στόχο θα έχει την επιμέρους εκπαίδευση, την κατάρτιση και την αξιοποίηση αυτών, ώστε να μπορέσουν να αποκτήσουν ή/και να αναπτύξουν περαιτέρω δεξιότητες και ικανότητες που θεωρούνται απαραίτητες για ζητήματα διακυβέρνησης και βιώσιμης ανάπτυξης. Δεύτερον, στην ενημέρωση του διοικητικού-υπηρεσιακού προσωπικού ως προς την διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού, τις νέες τεχνολογίες, την επικοινωνία και την συνεργασία με ευρωπαϊκούς φορείς και την διαχείριση ευρωπαϊκών προγραμμάτων, που ως στόχο θα έχουν τον επανασχεδιασμό της επαγγελματικής τους διαδρομής μέσω εναλλακτικών μορφών μάθησης και επαγγελματικών δυνατοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, η αναβάθμιση, η αξιοποίηση και η προώθηση της κατάρτισής τους θα συμβάλλει στην διάνοιξη νέων προοπτικών ως προς την εξέλιξή τους (European Commission, 1995), ενώ θα συμβάλλει ταυτόχρονα στην βελτίωση της εικόνας και στην άμβλυνση της δυσαρέσκειας που έχουν οι πολίτες ως προς την ικανοποίησή τους για την αποδοτικότητα του ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και της αντιμετώπισης της γραφειοκρατίας.

Επιπροσθέτως, προτείνεται η αξιολόγηση του ανθρώπινου δυναμικού, η οποία θα προσφέρει την δυνατότητα εντοπισμού των προβλημάτων και άμεσης αντιμετώπισής τους ενώ παράλληλα θα αποτελέσει κίνητρο για τους παλαιότερους εργαζομένους ώστε να υιοθετήσουν την μάθηση των νέων δεξιοτήτων, διότι συχνά παρατηρείται ένας αρνητισμός που προέρχεται από την πολυετή ενασχόληση με το αντικείμενο και την επικείμενη συνταξιοδότηση. Εντούτοις, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτές δεν θα μπορούσαν να αποτελέσουν σοβαρές αιτίες για την απροθυμία κατάρτισης που θα προσφέρει βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών και της αποτελεσματικότητάς τους. Ταυτόχρονα, κρίνεται αναγκαία η εκπαίδευση και κατάρτιση ακόμα και του πολιτικού προσωπικού, ώστε να αποκτήσει εκείνες τις γνώσεις και ικανότητες που σχετίζονται με την βελτίωση της επίβλεψης και της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης, της διαχείρισης κρίσεων και του μάνατζμεντ. Σε γενικές γραμμές, προκύπτει ως άμεση προτεραιότητα η εκπαίδευση και κατάρτιση του προσωπικού, με έμφαση τόσο σε δεξιότητες τεχνολογικού χαρακτήρα όσο και σε δεξιότητες διαχειριστικού-διοικητικού χαρακτήρα.

Η ενίσχυση των δεξιοτήτων των στελεχών της τοπικής αυτοδιοίκησης δεν μπορεί να περιοριστεί μόνο στην ενημέρωση. Είναι γεγονός ότι ο συντονισμός που είναι αναγκαίος θα πρέπει να εστιάσει σε επιπρόσθετες μακροπρόθεσμες δράσεις παρέμβασης για την κατάρτιση και την επανακατάρτιση που απαιτούν μεν δημόσιες δαπάνες, καθίστανται δε απαραίτητες. Συνεπώς, η υιοθέτηση ειδικών προγραμμάτων κατάρτισης και επανακατάρτισης καθίσταται αναγκαία. Η οργάνωση αυτών των προγραμμάτων πρέπει να πραγματοποιηθεί σε περιφερειακό επίπεδο, δίνοντας έμφαση στην βελτίωση των αναγκών τους σε δεξιότητες που θα προκύπτει από συγκεκριμένες και στοχευμένες διαγνώσεις. Καθίσταται σαφές ότι η εστίαση στην απόκτηση δεξιοτήτων είναι βέβαιο ότι πρέπει να βασίζεται σε διάγνωση αναγκών ώστε η κατάρτιση και επανακατάρτιση να είναι πλήρως στοχευμένες στις απαιτήσεις τόσο των ίδιων όσο και των απαιτήσεων που προκύπτουν από την ψηφιοποίηση και την τεχνολογική εξέλιξη. Συνεπώς, μια μόνιμη καταγραφή των αναγκών και των ελλείψεων είναι σημαντική προς αυτό το επίπεδο και θα ενισχύσει την υιοθέτηση μιας πιο σταθερής και ολοκληρωμένης στρατηγικής για μία πιο εκσυγχρονισμένη, άκρως λειτουργική και περισσότερο αποτελεσματική περιφερειακή διοίκηση που ως μέλημά της θα έχει την προάσπιση και διασφάλιση του γενικού συμφέροντος. Με

αυτόν τον τρόπο, η διασύνδεση της κατάρτισης και των δεξιοτήτων με τις όλο και αυξανόμενες ανάγκες είναι περισσότερο εφικτή και εμφανώς αναγκαία.

Όπως προέκυψε από την καταγραφή των αναγκών των στελεχών της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι κατηγορίες μαθησιακών στόχων που θα αποτελούν τους πυλώνες στους οποίους τα προγράμματα κατάρτισης και επανακατάρτισης θα πρέπει να εστιαστούν, είναι η απόκτηση διοικητικών γνώσεων, η ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων, η απόκτηση γνώσεων πάνω στις ψηφιακές τεχνολογίες (κυρίως αφορά στους ηλικιακά μεγαλύτερους υπαλλήλους) και η βελτίωση οργανωτικών-πρακτικών δραστηριοτήτων. Η ανάπτυξη αυτών των μεθόδων όμως απαιτεί την στοχευμένη συγκρότηση σε περιφερειακό επίπεδο, προγραμμάτων κατάρτισης και επανακατάρτισης με προσωπικό άρτια εκπαιδευμένο ώστε αφενός να διαθέτει την ευχέρεια να μεταδώσει τα απαραίτητα εχέγγυα και αφετέρου να διαγνώσει τις επιμέρους ελλείψεις συγκεκριμένων δεξιοτήτων σε κάθε περίπτωση.

Ένας πρώτος και εντελώς κρίσιμος τομέας παρέμβασης θα αποσκοπεί στην ενίσχυση των δεξιοτήτων μέσω συγκεκριμένων προγραμμάτων κατάρτισης, ειδικευμένων και εμπειρικά θεμελιωμένων, είναι αυτός της ενίσχυσης των επαγγελματικών προσόντων. Η ενίσχυση αυτού του τομέα των δεξιοτήτων θα συμβάλλει στην ενεργοποίηση των καταρτιζόμενων, καθώς και στην ενίσχυση των προσωπικών τους δεξιοτήτων. Το ευέλικτο περιεχόμενο που θα περιλαμβάνει και βαθμιαία αξιολόγηση (παράγοντας που έχει εκφραστεί μέσα στην έρευνα ως ένα σημαντικό συστατικό που πρέπει να υφίσταται το προσωπικό), θα μπορεί να ανταποκρίνεται στις επιμέρους ανάγκες της διαδικασίας κατάρτισης που θα άπτεται τόσο των επιμέρους ικανοτήτων τους όσο και των σύγχρονων απαιτήσεων. Έτσι, η διαμόρφωση προγραμμάτων κατάρτισης, βασισμένων στις ανάγκες, μπορεί να δώσει ώθηση τόσο στην προσωπική ανάπτυξη θέτοντας το άτομο ως ενεργό μέλος μέσα στην συλλογικότητα, όσο και στην ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ πολιτών και προσωπικού.

Ένας δεύτερος και συναφής τομέας παρέμβασης είναι η εστίαση στην ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων. Η υιοθέτηση προγραμμάτων που θα αναπτύξουν τις ψηφιακές δεξιότητες κρίνεται απαραίτητη ώστε το σύνολο του στελεχιακού δυναμικού να είναι ικανό προκειμένου να μπορέσει να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις. Όπως έγινε φανερό από τα αποτελέσματα της ερευνητικής διαδικασίας, υπάρχει υστέρηση σε

βασικές ψηφιακές δεξιότητες, όπως η επεξεργασία υπολογιστικών φύλλων, που είναι απαραίτητες για την ένταξη στην αγορά εργασίας στην σημερινή εποχή της συνεχούς διαδικασίας ψηφιοποίησης, η οποία μεταβάλλει τις απαιτήσεις σε δεξιότητες στο ανθρώπινο δυναμικό. Συνεπώς, η υιοθέτηση τέτοιων προγραμμάτων από τους περιφερειακούς και εθνικούς φορείς κρίνεται αναγκαία.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η διαδικασία της αποκέντρωσης αναφορικά με την εκπόνηση των προγραμμάτων κατάρτισης και επανακατάρτισης είναι ιδιαιτέρως σημαντική τόσο στον σχεδιασμό όσο κυρίως στην παροχή των απαραίτητων δεξιοτήτων. Για να πραγματοποιηθεί αυτή η στόχευση θα πρέπει οι τοπικοί θεσμοί να αναπτύξουν σημαντικά τόσο τη θεσμική όσο και την λειτουργική τους ικανότητα. Η εστίαση στην κεντρική κυβέρνηση έχει δημιουργήσει θεσμούς τοπικής αυτοδιοίκησης που εξαρτώνται μονομερώς από την κεντρική παροχή χρηματικών ενισχύσεων για την υλοποίηση των απαραίτητων παρεμβάσεων σε τοπικό επίπεδο

Επιπροσθέτως, παρότι τα μέλη της τοπικής αυτοδιοίκησης και των διάφορων φορέων της Κρήτης φαίνεται να γνωρίζουν και να αναγνωρίζουν την σημασία της αειφορίας και της προστασίας του περιβάλλοντος, οι πολίτες δεν διακρίνονται από ικανοποίηση αναφορικά με την προστασία και την βέλτιστη αξιοποίηση των φυσικών πόρων. Ο τομέας αυτός συνδέεται άρρηκτα με τους προηγούμενους και συνεπώς, η ολοκλήρωση του χωροταξικού ζητήματος, η οποία αναφέρθηκε παραπάνω, αποτελεί τον άμεσο στόχο για την προώθηση μιας στοχευμένης στρατηγικής προστασίας του περιβάλλοντος και ανάπτυξης, καθώς μπορεί να λύσει πολλές δυσλειτουργίες και προσκόμματα ως προς την βιώσιμη προώθηση των επενδύσεων και την βέλτιστη προστασία της βιοποικιλότητας μέσω της υιοθέτησης ανάλογων δράσεων.

Μια ακόμα βασική αναγκαιότητα είναι η προώθηση δράσεων ενημέρωσης και κατάρτισης των πολιτών και των θεσμικών προσώπων αναφορικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Οι πολίτες φάνηκε να ζητούν περισσότερη ενημέρωση, δείχνοντας ταυτόχρονα μια διάθεση για δράση και προσφορά αλλά χωρίς να γνωρίζουν ξεκάθαρα με ποιόν τρόπο θα πρέπει να δράσουν για να συνεισφέρουν, εφόσον δεν έχουν ενημερωθεί και καταρτιστεί αναλόγως. Συνεπώς, οι δράσεις ενημέρωσης, εκπαίδευσης και κατάρτισης θα πρέπει να σχεδιαστούν με απώτερο σκοπό την ενίσχυση των γνώσεων των πολιτών αλλά και

της συμμετοχής σε περιβαλλοντικές δράσεις, που αποτελούν διαδικασίες απόκτησης άμεσης επαφής και γνώσης με τα σχετικά προβλήματα.

Προς μια πολιτική παιδεία περιφερειακής βιωσιμότητας

Ας επιχειρήσουμε να συνοψίσουμε τα παραπάνω, λαμβάνοντας την εξελισσόμενη κρισιμότητα της περιφέρειας ως κόμβου διαμόρφωσης και εφαρμογής δημόσιων πολιτικών. Καθίσταται σαφές ότι η εκπαίδευση και κατάρτιση των στελεχών της τοπικής αυτοδιοίκησης στα νέα τεχνολογικά συστήματα αλλά και σε όλες τις δεξιότητες που σχετίζονται και αφορούν το αντικείμενό τους συνιστά τον απαιτούμενο όρο αύξησης της αποτελεσματικότητας και της λειτουργικότητας των υπηρεσιών. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ως εξίσου κρίσιμη αναδύεται η εκπαίδευση και η κατάρτιση των πολιτών και των στελεχών των επιμέρους φορέων σε ζητήματα περιβάλλοντος και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καθώς και η αντίστοιχη εκπαίδευση σε ζητήματα τουρισμού όλων των σχετιζόμενων προσώπων με τον τουριστικό τομέα.

Αλλά η όλη προσέγγιση μας εδώ τείνει στη διαπίστωση ότι η εκπαίδευση και κατάρτιση πρέπει να οδηγούν σε μια συνολικότερη, αρτιότερη και – εν κατακλείδι – ωριμότερη αντίληψη περί περιφερειακής διακυβέρνησης. Με άλλα λόγια, υποστηρίζουμε και εισηγούμαστε τη θέση ότι η κατάλληλη και στοχευμένη εκπαίδευση και κατάρτιση των στελεχών που θα οδηγήσει σε μια νέα πολιτική παιδεία περιφερειακής βιωσιμότητας θα αποτελέσει κρίσιμη παράμετρο για την ανάπτυξη μιας νέας, περιεκτικής αντίληψης για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Allen, J. & Cochrane, A. (2007), Beyond the Territorial Fix: Regional Assemblages, Politics and Power, *Regional Studies*, 41: 1161-1175.

Amin, A. & Thrift, N. (1994), Living in the global, in: Amin, A. & Thrift, N. (eds.), *Globalisation, Institutions and Regional Development in Europe*, Oxford: Oxford University Press, 1-22.

European Commission (1995), *White Paper: Teaching and Learning: Towards the Learning Society*. Brussels: E.C./ Directorate General Education, Training and Young.

Governa, F. & Salone, C. (2005), Italy and European spatial policies: Polycentrism, urban networks and local innovation practices, *European Planning Studies* 13 (2): 265-283.

Lavdas, K. A. (2014), Spaces of Transference: The New Transnational Politics of Secular Stagnation, *Journal of Power, Politics & Governance* 2 (3): 45-57.

MacKinnon, D., Cumbers, A., Chapman, K. (2002), Learning, innovation and regional development: a critical appraisal of recent debates, *Progress in Human Geography* 26 (3): 293-311.

Martin, R. & Minns, R. (1995), Undermining the financial basis of regions: the spatial structure and implications of the UK pension fund system, *Regional Studies* 29 (2): 125-144.

Wills, J. (2013), Place and Politics. In D. Featherstone and J. Painter (Eds.), *Spatial Politics: Essays for Doreen Massey*, Chichester: Wiley-Blackwell: 135-145.

Zeijl-Rozema, V., Covers, R., Kemp, R. & Martens, P. (2008), Governance for Sustainable Development: A Framework, *Sustainable Development* 16: 410-421.